

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ

Mjr. gšt. Ladislav Preininger:

Generál H. E. Rozet zemřel.

Z Francie došla medávno překvapující zpráva o úmrtí známého a u nás oblíbeného bývalého významného člena francouzské vojenské mise, brigádního generála H. E. Rozeta. Zemřel náhle v Paříži v nemocnici Val de Grace ve věku 56 let dne 14. srpna t. r., kdy byl právě na dovolené ve Francii. Byl totiž od prosince r. 1927 francouzským vojenským attaché v Bělehradě.

Generál Rozet po celou dobu svého služebního přidělení v Československu (únor 1919 až září 1925) byl v čele 3. (operačního) oddělení našeho hlavního štábu a pro jeho aktivnost a vysokou inteligenci možno ho klásti za vzor důstojníka a zvláště důstojníka generálního štábu.

Vojenské rozhledy roč. V. (1924), str. 462, uveřejnily při příležitosti padesátých narozenin jeho životopis, z něhož je zajímavé sledovati krásnou a možno říci i šťastnou jeho kariéru, bohužel tak náhle a násilně přerušenu. Měl vždy zaměstnání a přidělení skutečně hodná důstojníka vysoké kvality a inteligence, již možno dosáhnouti jen velikou osobní pracovitostí a neúmornou pílí.

Původně příslušník elitního sboru alpských myslivců, absolvoval v r. 1895 skvěle válečnou školu v Paříži. V době svého přidělení u 16. armádního sboru (Montpellier) využil příležitosti a studoval soukromě práva na tamní universitě.

V r. 1909 byl přidělen pluku cizinecké legie v Maroku a studoval na místě bitvy u Isly maršála Bugnanda z r. 1844; uveřejnil o ní vědecké pojednání, za něž sklidil pochvalu ministra války. Světové války v prvních dvou letech zúčastnil se nejdříve ve štábu slavné marocké divise a v r. 1915 jako velitel praporu a často i velitel pochodového pluku cizinecké legie, téhož pluku i praporu, kde bojovali první naši dobrovolníci ve Francii, příslušníci roty „Nazdar“ z r. 1914. Zde získal dvě armádní pochvaly za statečnost v boji.

Později byl přidělen 3. oddělení štábu vrchního velitele a velmi často byl pověřován choulostivými úkoly spojovacího důstojníka (u generála Fayolle v bitvě na Sommě, u gen. Cadorny v Italii, u generála Pershinga) a na konec stal se přednostou americké skupiny u HVOA.

Válku skončil jako velitel 9. pluku Zuavů, při čemž on i jeho pluk získal další armádní pochvalu.

Začátkem r. 1919 přišel s generálem Pellé do Československa jako přednost operačního oddělení a pracoval neúporně v těžkých dobách o Slovensko i při další organizaci mladé naší armády.

Jeho vojenská kariéra byla, jak vidno, skutečně jedinečně krásná a plodná. U nás zanechal památku znamenitého důstojníka generálního štábu a muže gentlemana, který vždy bude moci sloužiti za vzor mladému našemu důstojnickému sboru.

Mjr. gšt. Ladislav Preininger.

Maršál Franchet d'Esperey.

Konkretní příklad je ve vojenské výchově jedním z nejdůležitějších a neúčinnějších prostředků výchovatelských. Studujeme příklady z válek, abychom tak doložili důležité taktické zásady, a stejně tak je svrchovaně poučné studovati životopisy velkých vojevůdců a dáti si tak před oči vzory vzácných charakterů a vůdcovských talentů. Jedním z takových zvláště význačných je maršál francouzské armády Franchet d'Esperey (Ludvík, Felix, František), který byl na pozvání našeho ministra národní obrany vyslán francouzským ministrem války na manévry zemského vojenského velitelství v Košicích.

Maršál je silné, svalovité postavy a možno o něm říci „mladý stařec“, neboť nikdo by podle jeho vzhledu neřekl, že je mu 74 let. Výrazná, mohutná hlava na silném krku, čelo vystoupilé téměř v jedné linii s nosem, černé oči se silně kresleným tmavým obočím, hustý, krátce zastrížený knír, charakterisují tohoto muže. Na první pohled je to voják a vůdce každým coulem, snad neústupné povahy, který náruživě miluje své povolání ve všech jeho odstínech, ať již vnitřní povahy boje nebo vnější stránky vojenského vystupování, okázalosti a kázně. Je prý výborný a neúnavný chodec a těší se znamenitému zdraví; při nedávném jeho pobytu u nás bylo však při bližším pozorování znáti následek nedávného úrazu, vyvrtnutí nohy v kotníku při jízdě na koni. Tento muž zcestoval několikrát téměř celý svět (kromě snad Austrálie), čítajíc v to Saharu a jiná méně schůdná místa, a chystal se v svých 74 letech, že po návratu od nás pojede do Habeše. Vzácná věru síla a zdraví v podobném věku.

I.

Maršál Franchet d'Esperey narodil se 25. května 1856 v Mostaganem (Alžír). Je synem důstojníka od „Chasseurs d'Afrique“, a vstoupil osmnáctiletý 15. října 1874 do Speciální vojenské školy v St. Cyr.

1. října 1876, ve dvaceti letech, byl jmenován poručíkem a zúčastnil se krátce poté polního tažení na jihu od Oranu a v Tunisu s 1. plukem alžírských střelců, a roku 1881 byl jmenován nadporučíkem. Roku 1882 vstoupil do vysoké válečné školy (5. promoce), vyšel z ní r. 1884 a stal se pobočníkem generála d'Aubigny v Alžíru. Zanedlouho potom odjel do Tonkinu a jako pobočník generála

Brière de l'Isle zúčastnil se bojů proti „Pavillons-Noirs“. R. 1885 byl jmenován kapitánem, poté byl povolán do Paříže k štábu seinského velitelství a odtud do Tunisu, kde velel rotě u 4. pluku střelců. R. 1891 byl určen za pobočníka ministra války de Freycineta a r. 1893 byl jmenován majorem. Pro výjimečné schopnosti svěřeno mu velitelství 18. praporu pěších myslivců a po 6 letech majorské hodnosti jmenován byl ve 43 letech, tedy výjimečně mladý, podplukovníkem. V této hodnosti zůstal rok u 69. pěšího pluku a r. 1900 odešel do Číny. Tam měl příležitost znamenitě uplatnit své organizační schopnosti a výborně se osvědčil. Po roce se vrátil do Francie k 132. pěšímu pluku v Remeši. R. 1903 byl jmenován plukovníkem a velel 60. pěšímu pluku v Besançoně. Dočasně velel také 77. brigádě.

Brigádním generálem se stal r. 1908. V té době vykonal cestu po Balkáně, jevíti své budoucí slávy. Z této cesty vyšly pozoruhodné studie, uveřejněné v „Revue du monde musulman“.

Byl jmenován divisním generálem 23. března 1912, velel do 23. srpna 1912 23. divisi v Chambéry. Pak byl poslán do Maroka, kde pod velením generála Lyauteye vedl energicky polní tažení, které podrobilo jih této země. Jeho vytrvalost, předvídatost a autorita zvítězily i tu nade všemi obtížemi. Dostal za odměnu kříž komandéra Čestné legie, a byl povolán veletí 1. armádnímu sboru v Lille. Tam ho zastihla světová válka.

II.

Armádní sbor, jemuž velel generál Franchet d'Esperey, byl pravým křídlem 5. armády generála Lanrezaca na řece Móse a měl za úkol zajistiti spojení se 4. armádou. Průběh událostí, které se rozvíjejí od 22. srpna a nebezpečí roztržení spojeneckých sil, které několikrát visí ve vzduchu vlivem německého tlaku, činí tento úkol zvláště důležitým.

V obraně 22. srpna směrem k Móse musil generál Franchet d'Esperey během 23. provésti obrát směrem do prava, aby zatlačil německý armádní sbor, který překročil Mósu u Hastières a vsunul se mezi 5. a 4. armádu. Rychlost rozhodnutí i provedení tohoto obtížného manévru setkala se s úspěchem. Vojska Hausenova byla odražena na Dinant a roztržení armád bylo zažehnáno.

Následoval všeobecný ústup 5. armády po nešťastné bitvě u Charleroi; 1. armádní sbor postupuje podle Oisy téměř nedotčen, zatím co sousední jednotky byly velmi oťeseny, neboť se neúčastnil dosud, vyjmajíc srážku u Hastières, velké bitvy. Pomocí výborných podržovaných velitelů (mezi nimiž byl i Pétain), pokračuje Franchet d'Esperey v zajištění spojení mezi 5. a 4. armádou a zabráňuje Němcům každý průraz. Dobrý stav 1. sboru mu zajišťuje v bitvě u Guise hlavní úlohu a z velké části přispěl k této úspěšné protiofenzivě, která zarazila postupy německé armády Bülowovy a dovolila 5. armádě klidně pokračovati v ústupu na Marnu (29. srpna). Tento ústup dokončil generál Franchet d'Esperey již jako velitel 5. armády.

5. září ústup vyvrcholuje. Armáda byla mezi Grand Morinem a Seinou proti Esternay a Rozoy-en-Brie směrem na severovýchod. Velitel armády měl k dispozici 4 armádní sbory (1., 3., 10. a 18.), tři záložní divise a jezdecký armádní sbor. Během velké bitvy předvídané generálem Joffrem a započaté 5. září iniciativou Galliého, mají tyto jednotky velmi důležitou úlohu.

Postaveny jsou ve středu bitevní sestavy, zajišťují spojení mezi anglickou armádou maršála Frenche a 9. armádou generála Foché. 5. armáda je jedna z těch, která nejvíce v bitvě postoupila. Znamenitým manévrem překvapila nepřítel a vytlačila ho z Monceau-les-Provence a z Esternay a tím usnadnila postup Angličanům a Fochově armádě. Příštího dne využívá úspěchu, jehož 6. armáda dosáhla na Ourcq; Bülow ustupuje svým pravým křídlem, aby se udržel ve spojení s Kluckem, který unáhleně jde k severu. Překračuje říčku Grand Morin a zastavuje se na Petit Morin. V téže době se dovídá, že generál Foch se značnými obtížemi odporuje mocným útokům armády Hausenovy, a proto z vlastní

iniciativy útočí svým 10. armádním sborem proti této armádě a úspěchem v lese de Gaule pomáhá 9. armádě.

Je zajímavé všimnouti si při bitvě u Marny úlohy, jakou měl generál Franchet d'Esperey v předvečer bitvy, aby vymohl na Angličanech připojení k akci.

Přišel 4. září do Bray-sur-Seine, aby dojednal podrobnosti taktického spojení s maršálem Frenchem, a tu dostal telegram od generála Joffra. Ten soudě, že okolnosti by byly příznivé k protiofenzivě 5. nebo 6., avšak jsa si vědom, že 5. armáda měla ze všech armád nejvíce ztrát, tázal se generála d'Esperey, zda by byl s to zúčastniti se řečené protiofenzivy. Generál d'Esperey okamžitě naléhal na generála Wilsona, delegáta maršála Frenche, aby na něm vymohl účast britských armád. Dostal jeho souhlas a mohl téhož večera poslati generálu Joffrovi telegram, v kterém mu navrhuje útok na 6. v součinnosti s Brity a s 6. armádou; 5. armáda a Britové by útočili směrem k Montmirail, 6. armáda směrem k Château-Thierry. 5. září by Britové použili k zaujetí postavení čelem k cílům. Ani ne za dvě hodiny potom podepsal generál Joffre slavný rozkaz, který nařizoval protiofenzivu a v němž byly v podstatě opakovány návrhy obsažené v telegramu Francheta d'Esperey.

8. září přináší nový postup a Petit Morin je překročen, Champaubert, Montmirail, Veauchamps dobyt. Generál vydává svým vítězným vojskům rozkaz, v němž jim připomíná, že tatáž bojiště viděla již útek Blücherových Prusáků v r. 1814.

9. září 4. armáda dosažením Château Thierry postoupila během 4 dní o 60 km. Počínajíc tímto dnem armáda Bülowova rychle před ní ustupuje. 11. září dosáhla Aisny a vítězí tak v jedné z bitev, z nichž je složena velká první bitva na Marně.

Později za stabilisace fronty vedl Franchet d'Esperey s obvyklou energií boje posílá a první pokusy průrazové. 31. března 1916 převzal velení skupiny východních armád místo generála Dubaila, jmenovaného guvernérem Paříže; po devíti měsících (27. prosince 1916) převzal velení severní skupiny armád po generálu Fochovi. 10. června 1917 byl mu udělen velkokříž Čestné legie.

III.

9. června 1918 byl odvolán generál Guillaumat, aby převzal místo guvernéra Paříže, a generál Franchet d'Esperey dostal po něm velitelství východní armády na Balkáně.

Tato volba byla velice šťastná. Již v listopadu 1914 totiž — jak to připomněl Paul Deschanel v článku v „Revue des deux mondes“, uveřejněném 15. června 1922, a maršál Franchet d'Esperey sám při svém pobytu v Československé republice potvrdil — navrhl provést tažení, které by ze Soluně bylo namířeno přes Bělehrad na Vídeň a Berlín. Byl by to býval ohromný obchvat, vyplývající z podobné myšlenky, jako byla myšlenka Napoleonova. Tento návrh byl předmětem pamětního spisu, který byl předložen vládě a kterým se jistě inspiroval Briand, když v lednu 1915 navrhl, aby se do Macedonie poslala expediční armáda. Na neštěstí nebyl tehdy přijat.

V té době měli tam generál Franchet d'Esperey a spojenci 28 pěších divisí, t. j. asi 600.000 mužů (z toho asi 300.000 bojovníků), seskupené ve 4 armády.

Proti nim bylo 40 praporů rakouských, 120 praporů německých a 140 praporů bulharských dobře vyzbrojených a umístěných na výborných pozicích albánských hor a jiných výšin, které dominují povodí řeky Černé, Vardaru a Strumy.

Početné byly síly přibližně stejné. Avšak ústřední mocnosti měly své síly blíže své operační základny (ústřední postavení strategické) a byly lépe zásobovány jak střelivem, tak materiálem. To jim dávalo nepopiratelnou převahu.

Tato převaha byla však vyvážena skutečnou morální méněcenností. Politická a vojenská dohoda ústředních mocností nebyla dosti pevná. Bulhaři, jak bylo vidět z množství deserčí, byli válkou přesyceni. Naproti tomu vítězství do-

sažená na Balkáně generálem Guillaumatem oživují nadšení spojenců, a také srbská armáda je schopna účastniti se další ofensivy. Po svém příchodu do nového působiště poznal generál Franchet d'Esperey, že je příhodná doba k provedení průrazné bitvy. Po několika týdnech teoretických studií a průzkumů připravil nový velitel spojenecké východní armády ke konci června svůj plán ofensivy. Rozhodl se útočiti přes Moglenu, a tímto útokem v obtížném terénu a zdánlivě neprostupných horách sněhem pokrytých chtěl překvapiti nepřítele, který pro týž důvod obtížnosti nepovažoval za nutné zaříditi tu posici tak silně, jako měl na ostatní frontě. Hlavní operace usměrněná proti opevněnému masivu Sokol-Dobropolje-Vetrenik měla být provedena střední skupinou francouzsko-srbskou, která po průrazu nepřátelské fronty měla rychle postoupiti na Gradsko a tím roztrhnouti armádu německou a bulharskou. V témž čase současně akce, provedené na křídlech, měly poutati nepřítele na zbytku fronty. Britská armáda měla útočit směrem Vardar-Doiran, řecká armáda na Strumě. Tento návrh měl veliký význam nejen strategický, ale i politický, neboť bral v úvahu tužby každého z národů zastoupených ve východní armádě a usměrňoval Srby a Řeky do jejich národních krajů, t. j. Srby na Skopli a Veles, Řeky na Seres a Strumu. Jak vidět, je Franchet d'Esperey nejen strateg, ale i diplomat.

Týdny, které následovaly po 29. červnu, dni jeho rozhodnutí, do 15. září, dne, kdy začal prováděti toto rozhodnutí, byly věnovány dvojí přípravě: přípravě vojenské k soustředění mocných prostředků materiálních a přípravě politické a diplomatické, záležející v tom, že přesvědčoval zúčastněné vlády o možnostech a účinnosti navržené operace. Přispěním generála Guillaumata, jeho předchůdce na Balkáně, bylo dosaženo, že plán ofensivy byl v Paříži schválen v srpnu 1918, v Londýně 4. září a 7. září v Římě. 11. září konečně dostává velitel balkánské fronty tak dlouho očekávané povolení a mohlo býti přikročeno k provedení.

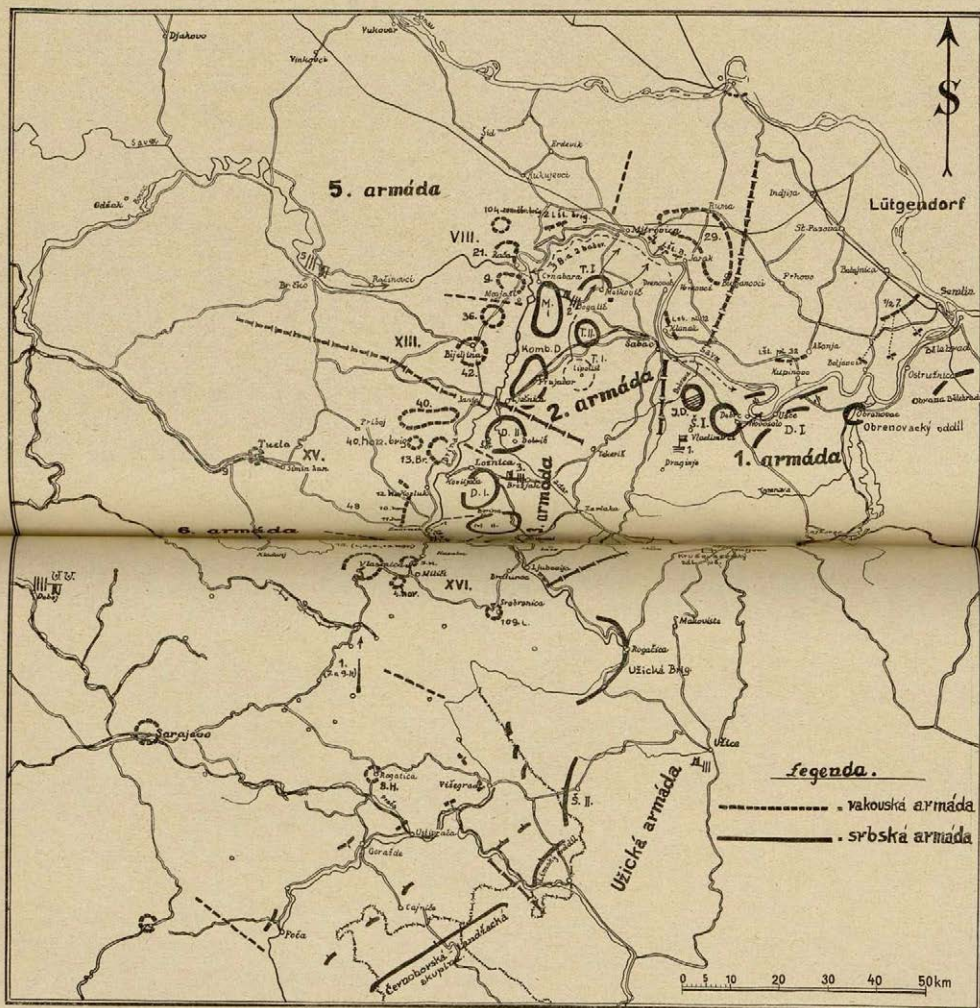
Po dělostřelecké přípravě, trvajícím necelý den, vyrazí francouzsko-srbská vojska ze svých zákopů, dobývají posice Dobropolje (16. září) a přes urputnou obranu Bulharů dosahují náhorní roviny Kravice a posice Sokola.

Tím je průraz německo-bulharské fronty proveden. Franchet d'Esperey ihned využívá úspěchu a vrhá v bitvu vojska určená pro manévry. 16. září ještě večer dosahují Srbové, nadšení prvním úspěchem, posice Koziak, která byla hlavním pilířem ústupové bulharské posice. Přes to nepřítel mohl ještě doufati, že zastaví postup spojenců mezi řekami Černou a Vardarem, na Moglenu a Gradsku. Franchet d'Esperey však svým rychlým postupem usměrnil vějířovitě svou armádu k těmto dvěma řekám a 17. dosáhl svým levým křídlem Črny a překročil ji po třidenním prudkém boji. Téhož dne (21. září) dosáhlo jeho pravé křídlo (2. srbská armáda) Vardaru, který překročilo příštího dne a otevřelo si tak cestu na Sofii.

V době, kdy střední francouzsko-srbská skupina prováděla tyto operace, postupovaly současně vedlejší útoky a využily tak úspěchů hlavní fronty. S jedné strany je to postup francouzských vojsk z Bitolje na Prilep, dosažený 24. září. Generál Jouinot-Gambetta, který velel těmto vojskům, provedl tu zdrcující jezdecký raid až do Skoplje, kam dorazil 29. září. Na východě armády anglicko-řecké útočí mezi jezerem Doiranským a Vardarem, kde narazily na vážné obtíže a nedosáhly žádoucího úspěchu, přes to však vázaly alespoň značné bulharské síly. 22. září, po manévru generála Anselma, který operoval ve spojení s britskou armádou, bylo i tu dosaženo postupu a dobytí Strumice.

Manévry Francheta d'Esperey byl tedy proveden s naprostým úspěchem. Nepřítel nemohl znovu zříditi svůj prorazený střed a zasaditi tu závčas zálohy.

26. září přiznal se k porážce a žádal 48hodinové příměří. Velitel balkánské fronty odmítl. 28. září však vyslala sofijská vláda po několika dalších neúspěších do Soluně své zástupce (ministra Ljapčeva, generály Lamkova a Radeva), zmocněné podepsat nevyhnutelnou kapitulaci. Od tohoto dne se stává Franchet

Příloha k článku plk. Fr. Melichara: Pokus Srbů o ofensivu v září 1914.

d'Esperey diplomatem a přese všechny výmluvy a naléhání bulharských vyjednavců dosáhl v neděli 29. září ve 22. hod. 50 min. podpisu pamětihodného spisu, kterým se přiznávají k naprosté porážce a dávají tak ústředním mocnostem smrtelnou ránu. Touto smlouvou byli Bulhaři přinuceni vykliditi řecké i srbské území, odevzdati všechen válečný materiál, propustiti zajatce, provésti ihned demobilisaci armády a konečně uvolniti všechno území bulharské i dopravní prostředky v prospěch spojenecké armády k provedení dalších operací proti Rakousku-Uhersku. Možno tak říci, že generál Franchet d'Esperey dosáhl 29. září na Balkáně téhož úspěchu, jehož dosáhl maršál Foch ve Francii 11. listopadu. Vděčná Francie vyznamenala generála za toto vítězství a udělila mu (3. října) své nejvyšší vojenské vyznamenání „Médaille Militaire“.

Avšak 29. září kapitulovalo jenom Bulharsko. To znamenalo pro vrchního velitele východní armády, že nutno pokračovati a rozvinouti bitvu na celém Balkáně. Osvoboditi Srbsko, obsaditi Rakousko-Uhersko a útočiti na Německo z jihovýchodu jest jeho cílem od toho dne. Mimo to má další cíl: Cařihrad. Je možno vésti současně dvě různé tak ohromné operace? Franchet d'Esperey myslí, že ano. K severu útočí dvěma srbskými armádami, které porážejí Rakušany a Němce na Moravě (22. a 23. října), a donucuje je k ústupu. Francouzská armáda podporuje jejich pravé křídlo a nový jezdecký nájezd dosahuje Dunaje a rumunského území. 1. listopadu 1918 vstupují Srbové slavnostně do Bělehradu. Srbsko jest osvobozeno, spojenecké oddíly zajišťují jeho levý bok vycištěním Albanie.

V téže době se stejným úspěchem pokračují operace vedené na Cařihrad. Zvláštní skupina armády, z větší části složená z anglických sil, má za úkol překročiti Maricu a postupovati na Drinopol, na Dardanely a na Marmarské moře. 21. října dosahují břehu řeky a připravují se překročit Maricu.

Ke konci října se tedy připravuje východní armáda k dalšímu vítěznému postupu, s jedné strany na Cařihrad a s druhé strany do Uher a jižního Německa. Poražení nečekají však na vyvrcholení porážky. 31. října kapituluje Turecko a generál Franchet d'Esperey posunuje svá vojska až k Marmarskému moři. Vniká do Cařihradu 3. listopadu právě v den, kdy Rakousko-Uhersko podepsalo taktéž svou kapitulaci. Zatím Mackensen činil jakési obtíže po několik dní a držel se se svými silami v Maďarsku. Tam byl konečně obklopen a v Budapešti 5. ledna 1919 zajat.

Maďarsko se vzdalo 4. listopadu a k vyjednávání vyslalo hraběte Károlyho, obratného diplomata, aby se snažil dosáhnouti co nejmírnějších podmínek a hlavně zabrániti obsazení země nástupnickými státy.

IV.

Tato epizoda jednání s Maďarskem zasluhovala by samostatného článku, neboť velmi pěkně ukazuje maršálovu vojenskou a diplomatickou prozíravost a přímost.

Doporučuji po této stránce k podrobnějšímu studiu knihu ministra Fedora Houdka „Kapitulacia Maďarov v roku 1918“, vydanou v Knižnici Prúdiv v Bratislavě (za 7 Kč).

Maršál se o této knize vyjádřil, že popis jednání s Maďary v ní uvedený je velmi výstižný a historicky správný.

Při jeho pobytu v Československu měl jsem čest býti po jistou dobu v jeho blízkosti. Je velmi zajímavé poslouchati jeho výklady o různých otázkách ať již vojenského nebo jiného rázu. Je snad málo věcí, o nichž by nebyl dostatečně informován a nemohl vésti rozpravu. Jeho paměť je úžasná a překvapující. Vypravuje na příklad o událostech z r. 1914, které se zběhly u pluku, o nichž sám příslušník téhož pluku z oné doby mnoho nevěděl, stejně tak ukáže v terénu u Bratislavy podrobnosti z historie r. 1814 nebo i z r. 1848, a na konec vás překvapí dotazem, proč chov skotu v Československu tak rapidně klesl a jaké jsou toho snad národohospodářské příčiny.

Rozumí se, že jeho postřeh při přehlídce vojska v jakékoliv situaci je zvlášť bystrý. Jeho činnost ve funkci generálního inspektora osadních vojsk zajisté není jen formalitou a pro podřízené velitele není inspekce jím prováděná vždy příjemná.

Mimo tuto funkci je maršál (do této důstojnosti byl jmenován 19. února 1921) v této své hodnosti členem Vysoké válečné rady v Paříži. Jugoslavie ho jmenovala za jeho zásluhy svým vojvodou.

Franchet d'Esperey je zřejmým koloniálním vojákem svým původem, svou výchovou i charakterem; prožil však také dlouhá léta ve Francii samé, kde byl vždy skvělým důstojníkem trupy i pracovního štábu, dobrým vychovatelem mužstva, velitelem v boji a podle potřeby i organisátorem služeb a území (jako v Číně). Není-li teoretik jako Foch a Pétain, je naproti tomu dokonalý praktik. To mu dává zvláštní rychlost v rozhodnutí a pružnost, umožňující mu přizpůsobiti se všem okolnostem.

Nám vojákům může být skvělým vzorem.

Maršál Franchet d'Esperey je také znamenitý historik. Po válce pracoval o všeobecných dějinách národa francouzského (*Histoire générale de la nation française*), uveřejněných za vedení historika Hanotaux, člena francouzské akademie, a napsal VIII. svazek: *Vojenské dějiny Francie od Direktorია až k válce 1914*.

K závěru malý postřeh: Při oficiálním uvítání v bratislavské radnici napsal do pamětní knihy: „La guerre est moins onéreuse que la servitude“. A tuto zásadu v různých obměnách jako výstrahu zdůrazňoval po celou dobu svého pobytu u nás, zvláště na Slovensku.

(Prameny: Larousse Mensuel — Lt. Colonel Rousset: *Les grands chefs de l'Armée française*, Edition Tallandier, Paris XIV. — L. Madelin: *La bataille de la Marne 1914*, libraire Plon, Paris VI. — různé revue atd.)

V. J. Hauner:

Čtyři zesnulí bojovníci.

(Oku, Smith-Dorrien, Bernhardt, Tirpitz.)

(Pokračování.)

Friedrich von Bernhardt (naroz. 23. XI. 1849, zemřel 10. VII. 1930) byl mnohem více znám širší veřejnosti, než oba předchozí bojovníci, a to ne jako praktický voják — ač i on se činně účastnil války — nýbrž jako teoretik německé expanse a přímluvy za preventivní válku, kterou posvěcoval „historickým posláním“ Německa. Narodil se jako syn známého diplomata Theodora v. Bernhardiho, jehož paměti (*Aus dem Leben Theodors von Bernhardt*, Leipzig 1893—1906, 9 svazků) vydal. Ježto Theodor v. Bernhardt byl též vojenským historikem a sepsal pozoruhodné dílo *Friedrich der Große als Feldherr* (2 sv., Berlin 1881), byl jeho syn Friedrich takřka z domova veden k tomu, aby si všímal vojenských dějin a vojenských teorií, a mladý husarský důstojník, jenž prodělal válku 1870/71 — on byl první Němec, jenž vjel s vítěznou armádou do Paříže po její kapitulaci — záhy se věnoval spisovatelské činnosti. Slouživ zprvu jako vojenský attaché v Bernu (1891—94), byl pak přidělen historické skupině generálního štábu, jejímž šéfem se nakonec stal, a celou svou vojenskou kariéru, až do Světové války, ztrávil v generálním štábu, mimo dva roky (1908 a 1909), kdy byl v Münsteru velitelem VII. sboru. Účastnil se zejména úředního zpracování Fridrichových tažení (*Die Kriege Friedrichs des Großen*) a při tom se dostal do polemiky s profesorem Delbrückem, jehož pojmání Fridrichovy „Ermattungsstrategie“ v souhlase se svým otcem potíral, věnuje tomu dokonce zvláštní spisek: *Delbrück, Friedrich der Große und Clausewitz* (1892). Bernhardt ve shodě s jinými německými nacionalisty vida ve Fridri-

chovi II. mohutného rozmnožovatele pruského státu chce jej i po strategické stránce srovnávat s Napoleonem, ač nesporně má pravdu Delbrück, jenž dokazuje, že Fridrich nebyl než dítětem své doby, a Clausewitzova „Niederwerfungsstrategie“, odvozená ze zásad napoleonského válčení, musila mu být cizí, jak to ostatně i pruský generální štáb později uznal.) Bernhardi byl ostatně i v generálním štábu duchem příliš samostatným, aby se trvale udržel na místě, kde byla připuštěna jen jediná doktrina jako samospasitelná. Proto se rozešel s vojenskou správou a kvitovav službu věnoval se od 1909 jen literární činnosti.

Uveřejnil již předtím spis *Unsere Kavallerie im nächsten Kriege*, kde se vyslovuje značně kacířsky o oficiální teorii, která užiti jezdeckta, a žádá pro ně zcela jiný výcvik, než parádní velkolepé ataky, pěstované na manévrech hlavně k vůli císaři. Nové myšlenky prozrazuje též spis *Taktik und Ausbildung der Infanterie*, jenž je jakýsi pendant k předešlému. Definitivní stanovisko ke své zbrani zaujal pak v obšírném díle *Reiterdienst* a celou svou teorii války po všech stránkách shrnul v dvousvazkovém spise *Vom heutigen Kriege* (Berlin 1912). Ve spise tom namnoze polemizuje s pruskou doktrinou, jak ji vyvinul hr. Schlieffen, a velmi odmítavě se staví k jeho receptu na vítězství, spočívajícímu v široké, lineární strategii a obchvatu jako v neklamném prostředku pro úspěch. Pro strategii ohromných mass, jež zaujmou nepřehlednou a manévru neschopnou frontu, má pohrdlivý výraz: „Strategie der numerischen Überlegenheit und Bankerotterklärung der Kriegskunst“ a Schlieffenův recept na Cannae kritizuje slovy: „Wer mit dem Gedanken zu Felde zieht, nach einem bestimmten System siegen zu wollen, der wird den Lorbeer schwerlich um seine Schläfen winden“. Skutečnost r. 1914 mu dala za pravdu; Francouzi neprokázali německému nejvyššímu vedení ochotu, dáti se obchvátit — „podle pravidel“.

Bernhardi je si vědom inferiority pouhého čísla. Proti takovému ryze „mechanickému“ pojetí války staví svoje „geniální“, které má předpovědět, čeho bude potřebí, a najít předpoklady budoucího vítězství. Soudí, že cena vojsk při jejich odvádění en masse značně poklesla a naopak zase požadavky na jejich výkonnost se zvětšily. Ty dvě si odporující věci se nedají smířiti jinak, než že cvičíme vojsko tak, aby mělo lepší schopnost manévrovací a bylo prodchnuto duchem zplna ofensivním. V ofensivnosti vůdců i vojáků, v ofensivní a priori strategii vidí jedinou možnost úspěchu Německa v boji proti přesile nepřátel, neboť si nedělá žádných ilusí o spojení Rakouska-Uherska a Itálie. Nevěří také v pouhou genialitu vojevůdcovskou (v tom je snad také skepse k vládnoucí škole generálního štábu!): „Fridrich Jediný po druhé nám už nevyvstane.“ Jeho skepse k číslům a k teorii mass se zračí zejména v tom, která se dívá na otázku rezerv. Jako důsledný stoupenec ofensivy přezírá rezervní formace, jež na počátku války se budou musit teprve vpraviti do polní služby, a dává jim jen úkoly podřadné, v etapách, ve službě vnitrozemské atd. V ofensivě však třeba, podle něho, užívatí jen vojsk aktivních, jen útvarů řadových, neboť jen tyto mají taktickou a manévrovací převahu. „V řadových vojskách leží rozhodnutí, nikoli v masách, jež se k nim při mobilisaci připojí.“ Jest proto pro rozmnožení přesněního stavu armády, ne rezerv; nutno zesílit početní stav existujících jednotek a zvýšením počtu důstojníků a poddůstojníků opatřiti si rámce pro jednotky, jež nutno utvořiti, nikoli však zvětšovati zástupy rezervistů s krátkým výcvikem, kteří se pro válku nehodí.

Tyto myšlenky Bernhardi ještě mnohem podrobněji rozvinul v jiném spise, ne tak odborně vojenském, jako posledně jmenovaný, který vydal r. 1911 pod názvem: *Deutschland und der nächste Krieg* a který do války měl ne méně nežli šest vydání. V této knize, přeložené též do cizích jazyků, již se

*) *Kriegsgeschichtliche Einzelschriften*, Heft 27: *Friedrichs des Großen Anschauungen vom Kriege 1745—1756*. Viz o tom více V. R. 1929, č. 10.

autor stal známým exponentem německé expansivní politiky, staví se na stanovisko, že ofensivní válka je oprávněna, jakmile ji vyžaduje zájem národa, a tvoří pro Němce zvláštní filosofii železa a násilí. Cituje Herakleitovo: *Πόλεμος πατήρ πάντων* a Schillerův výrok:

Denn der Mensch verkümmert im Frieden,
Müßige Ruh' ist das Grab des Muts;
Das Gesetz ist der Freund des Schwachen,
Aber der Krieg läßt die Kraft erscheinen

prohlašuje se za stoupence doboyvačné politiky německé říše. Tvrdí, že jediný civilizační národ jsou dnes Němci a jejich důležitost pro všeobecný vývoj je absolutní, neboť jejich historickou úlohou bylo vždy harmonicky spojit morální svobodu (příklad: Reformace proti autoritě církve) s ukázněností (příklad: Kantova kritika čistého rozumu, jež zarazila libovůli filosofického povídání). Ovšem jak plukovník Feyler, švýcarský překladatel Bernhardiho, správně podotýká, tento germánský princip svobody se prašpatně projevil v německém vpádu do Belgie a Polska, a princip Kritiky čistého rozumu není zrovna podkladem známého manifestu 93 universitních profesorů, vydaného na počátku války! Bernhardi očekává od války, k níž se Německo musí vzpružit, aby mohlo dohrát svou historickou civilizační úlohu až do konce, změnu světa ve smyslu německého pořádku a německé kultury, která je právě ve středu mezi barbarstvím slovanského východu a dekadencí románského západu. K tomu konci třeba vybojovat boj o supremacii mezi Němci a Slovy s jedné strany a mezi Němci a Anglosasy s druhé.

Bernhardi nedovede jako prorok německé mocenské politiky pochopiti, že porážka Německa ve Světové válce, na niž chce, aby se připravilo, neznamená ještě zničení jeho národní existence a že nutnost Německa pro civilizaci světa není tak absolutní, jak soudí. Nevidí, že Německo je jen jedním z různých činitelů civilizace a že se musí vpravit do úlohy, nechati se též jiné kolem sebe vyhrívati na slunci. Proň platí jen: Weltmacht oder Untergang.

Proto žádá předělání celé výchovy národa v tomto doboyvatelském smyslu. Je nutno provést vojenskou výchovu ve všech směrech a pokud s touto výchovou je dosavadní občanská ve sporu, nutno tuto radikálně reformovati. Vojenská výchova moderní je výchovou k individualismu; školní výchova občanská je výchovou ke kolektivismu; vojsko vychovává muže, škola však prohlašuje rovnost pohlaví ve výchově; proto škola je špatná a musí být změněna hlavně po stránce morální, historické a národní. Ukazuje na rozdíl výchovy japonské, jež vedla k vítězství, a ruské, vedoucí k porážce, a vindikuje pro Němce výchovu k odvaze, k účinnosti:

Säume nicht dich zu erdreisten,
Wenn die Menge zaudernd schweift;
Alles kann der Edle leisten,
Der versteht und rasch ergreift,

volá k Němcům chorem z Fausta.

Tato Nietzscheovská filosofie o německém „Herrenvolku“ již před válkou obrátila zraky sousedů Německa na tohoto hlasatele zásady: Macht ist Recht. Bernhardi byl stigmatizován za tlumočníka německé expansivní politiky, jak prý je představována německou vojenskou stranou a zejména velkým generálním štábem. Jeho posuzovatelé zapomněli, že Bernhardi právě ve věcech vojenských je často v rozporu s doktrínou oficiálních zástupců generálního štábu, a francouzští interpreti jeho teorií brali doslovně jeho výroky, považující je za ohlas teorií úředně schválených. A tak dílo Bernhardiho se stalo všem sousedům Německa nejen varovným ukazatelem, kam německá válečná politika směřuje, nýbrž i zdrojem omylů, které se v nejednom případě projeví osudnými. Zejména francouzský generální štáb odvozoval z jeho spisů německý názor o méně-

cennosti rezervních formací, který byl sice názorem autorovým, nikterak však názorem tvůrců německého mobilisačního a operačního plánu, již vesměs počítali hned pro první ofensivní nával do nepřátelského území s užitím velkého množství rezervních sborů přímo po boku sborů aktivních. O těchto 20 armádních sborů rezervních, jež postavil německý generální štáb do řad armády de premier choc, se zmýlili tvůrcové francouzského operačního plánu č. XVII., který se pak ve světové válce ukázal úplně nedostatečným — z čehož bychom mohli odvodit mravní naučení, že literární dedukce nestačí, nejsou-li podporovány dobrou špiónáží, v níž právě francouzské předválečné zpravodajství zklamalo.

Bernhardi byl za války reaktivován a postaven v čelo armádního sboru, z něhož později utvořen armádní oddíl. Ukázal se v praxi dobrým taktikem; r. 1916 byl to on, jenž první zarazil Brusilovovu ofensivu na Stochodu v červenci a zhatil tak Brusilovův plán dobýti Kovelu, jenž byl strategickým cílem jeho útoků. Později byl ještě velitelem armádního oddílu u Armentières na francouzské frontě. Po válce znovu zahájil svou literární činnost. Vedle menšího díla *Der zukünftige Krieg* (1920), kde v jistém smyslu opravuje svoje fantasie z r. 1911, napsal ještě velkou historii války pod názvem *Deutschlands Heidenkampfe 1914—18* (1923), která není prosta věcných omylů, ježto autor při své nacionální zaujatosti je neschopen patřičné historické objektivitě.

Bernhardiho literární dílo zůstane navždy historickým dokumentem, kterak se dívali němečtí nacionální vojáci na světovou válku. Pro ně válka ta nebyla bojem o uhájení existence, jak světu namlouval Bethmann-Hollweg, nýbrž vědomým zápasem o výboj a o světovou hegemonii, o ztročení jiných národů. Ale abstrahujeme-li od této morálky nacionalismu, jež má svoje filosofické kořeny v Nietzscheovi, najdeme v Bernhardiho spisech mnoho poznatků velmi bystrých a zejména s vojenského stanoviska téměř prorockých.*) Mnohé jeho názory nejsou ani dnes, po válce, zastaralé a leccos mohlo pro Němce dopadnout lépe, kdyby byli exploitovali víc vojenskou než politickou stránku jeho děl.

(Příště dokončení.)

V. K.:

Reorganisace a nový úkol italské fašistické milice.

Jedno z důležitých opatření, na kterém se fašistická nejvyšší rada usnesla, aby posílila ozbrojené síly Italie, je reforma fašistické milice. Toto opatření je pozoruhodné, protože bylo učiněno právě pod dojmem posledních italsko-francouzských událostí. Tato reforma snaží se o těsnější zařazení fašistické milice do řad stálého vojska a skýtá příležitost zabývat se jednou trochu zevrubněji onou organizací, která je hlavní oporou fašistického režimu v Italii a o jejímž rázu je v širší veřejnosti jen velmi málo známo.

Fašistická milice povstala v r. 1919 z bojových svazů fašistických, které dopomohly v říjnu r. 1922 fašismu v Italii k vítězství. V r. 1923 dostalo se jí pak v ústavním fašistickém státě zákonitého ustanovení a jest od té doby vedle armády samostatnou částí ozbrojené moci Italie.

Její organisace odpovídá všeobecně organisaci stálého vojska, jenže k pojmenování jednotlivých svazů bylo použito starořímských názvů. Pluk se jmenuje legie, jeho velitelem je konsul, prapor se nazývá kohorta, jeho velitel pak senior; rota má název centurie a velitel centurio, četa manipul a družstvo squadre. Konsulové mají hodnosti plukovníka, seniorové majora a centurionové kapitána. Tři až čtyři kohorty skládají zpravidla jednu legii, tři centurie jednu kohortu, tři manipuly jednu centurii a tři squadre jeden manipul. Kohorty jsou útočné, lehké, kulometné a alpské (alpini).

*) Např. předpovídá správně strategickou blokádu Německa.

Mužstvo všech kohort je vyzbrojeno puškami nebo karabinami; útočné kohorty mají mimo to ještě lehké kulomety, opakovací pistole a lehké minomety; lehké kohorty jsou buď na kolech, na motocyklech nebo na autech. Alpské kohorty mají horská děla a ve výstroji sněhovou výstroj. Každá legie disponuje jednou útočnou a jednou kulometnou kohortou, kdežto alpské kohorty jsou jen u legií v horní Itálii a v horských krajích.

Fašistická milice se dělí na vlastní a speciální milici. Obě podléhají vrchnímu velitelství fašistické milice, jehož sídlem je Řím. V čele stojí generál velící fašistické milici. Jest jím již po několik let sám Mussolini a je mu přidělen k vedení milice jeden generál jako náčelník štábu; nyní je to gen. Perruccini.

Vlastní fašistická milice se dělí na 16 oblastních velitelství (zony), postavených na roveň velitelstvím divisi. Z nich jest jich v horní Itálii 7, v Sardinii a na Sicílii 2. V čele oblastního velitelství stojí divisi generál. Sídla těchto oblastních velitelství se kryjí obyčejně se sídly sborových velitelství stálého vojska, ale nepodléhají jim, nýbrž přímo vrchnímu velitelství fašistické milice. Celkem je nyní 130 legií vlastní fašistické milice. Vedle ní jest ještě 6 t. zv. speciálních milicií. Je to: železniční milice v síle 14 legií s 5000 muži, poštovní a telegrafní milice v síle 800 mužů, milice k ochraně hranic v síle 3000 mužů, příslavní milice v síle 800 mužů, lesní milice v síle 7 legií se 4200 muži a koloniální milice v Tripolisu a Cyrenaice v síle 2 legií s 3000 muži. Tyto speciální milice jsou podřízeny vrchnímu velitelství fašistické milice.

Celkem má fašistická milice asi 8000 důstojníků a 400.000 mužů, kteří se dělí na 2 výzvy. První výzva obsahuje ročníky v stáří od 18—36 let, druhá všechny starší ročníky v počtu od 100.000 do 150.000 mužů. V stálé službě jsou z celé fašistické milice jen štáby od vrchního velitelství počínaje až k legiím a k speciální milici, t. j. asi 700 důstojníků a 17.700 mužů. Ostatní členové milice jsou v poměru dočasně dovolené. Do činné služby se povolávají příslušníci milice na zvláštní výzvu. Při tom musí býti kohorty 1. výzvy pohotově během krátké doby, kdežto 2. výzvě je ponechána delší doba.

Jinak je služba v milici dobrovolná, ale její příslušníci musí býti zároveň příslušníky fašistické strany v Itálii. Nefašisté nemohou býti přijati do milice, což vyplývá ze zvláštního určení úkolu a účelu, kterému milice má sloužiti. K těmto úkolům patří v míru především udržování klidu a pořádku ve vnitrozemí a ochrana fašistického režimu a jeho hlavy — Mussoliniho.

Jejím hlavním úkolem je provádění branné přípravy mládeže. Tato příprava se vztahuje na všechnu fašistickou mládež v stáří od 8—18 let, a to jak na hochy, tak i na dívky. Provádí se do 14 let v t. zv. balile a pak v t. zv. avantgardii od 16. roku a je povinná. Po jejím absolvování, t. j. tedy od 18. roku věku, stává se mladý fašista členem fašistické strany, a když chce, též členem fašistické milice. Výcvik se provádí v kursech, které se konají zpravidla od listopadu do května, jednotlivá pak cvičení ve večerních a časných hodinách ranních. Účast při nich skýtá jisté výhody, jako zkrácení aktivní voj. služby a rychlejší povýšení ve vojsku. Kursů mohou se dobrovolně zúčastniti též mladí lidé, kteří nenáležejí k fašistické straně. Vedení kursů je svěřeno milici, aby tak byla vychována mládež zároveň v duchu fašistickém.

Balila má dnes asi 300.000 a avantgardia asi 250.000 členů. Každá jiná organizace pro brannou přípravu mládeže je zakázána.

Ve válce mají býti vojenskou službou povinni příslušníci milice asi v počtu dvou třetin veškeré milice zařadení k vojenským jednotkám polní armády; ostatních pak má býti použito k ochraně pobřeží, k protiletadlové obraně, ve vnitrozemí, v etapě a za zvláštních okolností též v rámci polní armády k ochraně hranic a železnic. Aby byla milice již v míru pro tyto úkoly vycvičena a zároveň aby vešla v užší styk se stálým vojskem, jsou s oblibou přibírány v míru jednotlivé miliční formace k cvičením stálého vojska a používá se jich jako stálých

jednotek trupy v rámci cvičení. Jich počet byl až dosud při cvičeních omezen na 2 kohorty pro divisi. Po reformě fašistické milice, usnesené v nejvyšší fašistické radě, mají být přistě přiděleny každé divisi stálého vojska 2 miliční kohorty. Členové těchto kohort se musí zavázati nejméně k 10leté službě v milici. Po uplynutí služby stávají se účastnými četných zákonem stanovených práv, jakož i různých odškodnění a mají různé výhody. Zároveň má se tímto způsobem dosíci větší kázně u důstojnického sboru milice a zvláštními kursy u vojska lepšího výcviku. Čestné hodnosti, jakož i přespočetní důstojníci byli novou reformou zrušeni a místo nich je postaven sbor záložních důstojníků všech zbraní, kteří již vykonávali někdy u vojska nějaké velení. Význam této reformy nelze podceňovati. V něm je najisto počátek vytvoření stálého vojska v síle asi 30.000 mužů, které je zároveň fašistické a je jádrem královského vojska.

To jest asi vše, co lze říci o dnešní fašistické milici a její organizaci a o jejích úkolech. O její politické a národní hodnotě není pochyby; o její čistě vojenské hodnotě se však mínění ještě rozcházejí. Jest jisto, že se její vojenský výcvik nedá srovnat s výcvikem aktivního vojska a že je milice ještě na delší dobu zatížena jistými výstřelky, vyplývajícími z jejího vzniku a z jejího rázu. To se však může již velmi brzo změnit, jakmile se počnou projevovat zamýšlené reformy. A v tom je další význam, který nesmí být podceňován.

NAŠE VOJENSKÉ VĚCI V CIZÍ LITERATUŘE

Podplukovník František Ullman:

Naše tanky a obrněné automobily.

(Úsudek známého rak. odborníka.)

Rakouský major m. sl. Dr. techn. B. Heigl, známý odborník a znatel moderní doprovodné zbraně pěchoty, tanků a obrněných automobilů, vydal nedávno v novém vydání knihu „Taschenbuch der Tanks“,*) jejíž recenze bude uveřejněna v literárním přehledu v 11. čísle VR. Slyšme úsudek o našich tancích a obrněných automobilech.

Autor knihy považuje naše pancéřové zbraně za nejlepší celého evropského kontinentu, obrněné automobily beze vší pochyby za nejlepší z doposud známých. V poslední době pracovalo se v Československu mnoho na zdokonalení pancéřových zbraní. O materiálu a formacích se zachovává přísné tajemství, proto soudí autor, že se v své knize ve stati „Československo“ nevyvaruje omylu.

Organisace tankových jednotek je v pozoruhodném vývoji. V poslední době otázka postavení tankových jednotek konečně se octla ve vážném stadiu. Je snaha postavit 6 praporů po 17 tancích; bude mít tedy čs. armáda celkem asi 100 tanků. Mimo určitého počtu francouzských tanků typu „Renault“ budou to tanky vlastní výroby: KH—50 (kolohousenka) a KH—60. O tanku KH—50 referoval autor již v knize z roku 1927 takto: „Je to první kolohousenkovitý pro pole způsobilý tank všech armád. Jeho rychlost je asi 1 a ½krát větší než francouzských tanků Renault; může zasáhnouti do boje ještě relativně neupotřebený. Hlavní přednost jeho je s hlediska operativního. Rychlé pohyby jeho kol a možnost jízdy až na 300 km denního pochodu činí jej pro pohybnou válku výborně způsobilým. Může bez obtíží, je-li komunikace volná, z pochodového proudu vybočiti, aby zasáhl do střetného boje daleko vpředu. Jeho velká rychlost na ko-

*) Mnichov 1930 (Lehmann).